

УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ОРГАНІЗАЦІЇ В КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ

*Галина Борисівна Черушева,
Національна академія статистики,
обліку та аудиту,
Київ, Україна
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри філософії, права
та соціально-гуманітарних дисциплін*
Вікторія Вікторівна Пархоменко
*Національна академія статистики,
обліку та аудиту,
Київ, Україна
кандидат економічних наук,
декан фінансово-економічного факультету*

Управлінська діяльність сфери бізнесу в умовах невизначеності, під час надзвичайних обставин, зокрема природних явищ (землетруси, торнадо, катастрофічне затоплення, лісові пожежі), техногенні катастрофи (вибухи, транспортні та авіа катастрофи, радіаційна небезпека тощо), або соціальних катаклізмів (війна, пандемія різного походження, несподівані зміни на ринку та інше) характеризується як діяльність в кризових умовах, якій притаманна особлива моральна напруженість, емоційна нестабільність, недостатній рівень стресостійкості, що також одночасно супроводжується фізичною виснаженістю.

Діяльність в критичних ситуаціях потребує постійного контролю не тільки за власним станом, а й психологічним дискомфортом членів колективу, які інколи можуть впадати в паніку із-за невизначеності ситуації. Все це потребує створення сприятливих умов, психологічної рівноваги, спокою, впевненості й довіри до керівника, здатного прийняти правильне рішення.

Аналіз наукових праць та досвіду управління організаціями звертає увагу на значний інтерес науковців до соціально-психологічних факторів управлінської діяльності. Автори намагаються визначити основні характеристики кризових явищ та розкрити сутність поняття «криза», як певної ситуації, при якій соціально-економічна система під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів не може повноцінно функціонувати і потребує впровадження ефективних методів і моделей її подолання [4].

Діяльність в екстремальних умовах розглядається ними як діяльність за умов впливу стресових подразників високої інтенсивності, подолання яких знаходяться на межі адаптаційних можливостей та психофізіологічних резервів людини[1]. Саме тому, такі умови потребують мобілізації психофізіологічних резервів організму.

Найбільш актуальною є проблема психологічної готовності суб'єктів управління. Автори розкривають необхідні індивідуально-психологічні властивості особистості керівника, здатного швидко адаптуватися до різних непередбачуваних ситуацій й вплинути на психологічний стан працівників для досягнення збалансованості дій у розв'язанні виробничих питань. Так, О. Кокун, піднімаючи проблеми екстремальної та кризової психології, розкриває зміст та структуру психологічної готовності фахівців до екстремальних видів діяльності [2], у той час А. Погребняк зосереджує увагу на механізмі антикризового управління в умовах промислового підприємства [4].

В. Лефтеров вважає, що важливим фактором подолання кризових ситуацій в організації є психологічна підготовка керівників до кризового управління, як діяльність керівників в екстремальних, непередбачених умовах, при дефіциті часу, інформації, іноді сил і засобів [3].

На основі результатів проведеного дослідження з проблем психології управлінської діяльності, нами зроблена спроба визначити соціально-психологічні вимоги до забезпечення ефективного керівництва, які включають:

- готовність керівника та організації в цілому до подолання психологічних та інших бар'єрів, роботи в екстремальних ситуаціях;
- здатність до емоційно-психологічної стійкості щодо впливу стресових чинників, вміння регулювати емоційно-вольовий стан;
- здатність до швидкої адаптації до кризової ситуації, збору необхідної інформації для прийняття нестандартних управлінських рішень;
- своєчасне забезпечення комунікації в колективі для налагодження зворотного зв'язку й локалізації критичності ситуації;
- здатність до оперативного аналізу кризової ситуації та прогнозування розвитку подій;
- прояви рішучості й волі та готовність вийти за межі стереотипної поведінки;

- створення психологічного комфорту для забезпечення готовності трудового колективу до праці в умовах кризової ситуації;

Таким чином, можна зробити висновки, що будь-яка криза, змінює стереотипи поведінки керівників та діяльності всієї організації. За умов усвідомлення керівником сутності кризи, причин її виникнення та бачення шляхів виходу з екстремальної ситуації активізується пошук методів ефективного управління, генерація нових ідей щодо розвитку творчих ініціатив та мобілізації людських ресурсів з врахуванням їх професійного потенціалу.

Цитування

1. Актуальні дослідження в сучасній вітчизняній екстремальній та кризовій психології: монографія / за заг. ред. В.П. Садкового, О.В. Тімченка: НУЦЗУ. Х.: ФОП Мезіна В.В., 2017. 512 с.
2. Кокун О.М. Зміст та структура психологічної готовності фахівців до екстремальних видів діяльності. *Проблеми екстремальної та кризової психології. Збірник наукових праць. №7*. Харків: УЦЗУ. 2010. С. 182-190. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/1728>
3. Лефтеров В., Мул С. Психологічна підготовка керівників правоохоронних органів до управління в кризових умовах. *Disaster and crisis psychology problems*. 2021. № 2. С. 37–46. Doi: 10.52363/dcpp-2021.2.4
4. Маховка В. М. Методологія формування системи антикризового управління підприємством. *Інноваційна економіка*. 2013. № 1. - С. 102-105. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2013_1_27.
5. Погребняк А.Ю. Сутність складових елементів механізму антикризового управління на промисловому підприємстві. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2015. № 12. С. 300-310. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evntukpi_2015_12_45